

بررسی میزان آگاهی و عملکرد کارکنان جمعیت هلال احمر استان تهران نسبت به کمک های اولیه

حسن کاظمی*، مجتبی موسوی**، یدالله فروتن زاده***

*نویسنده مسئول: دکترای پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

Email: h13kazemi@yahoo.com

**لیسانس علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تهران، ایران

***لیسانس زبان انگلیسی، کارشناس جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، ایران

پذیرش نهایی مقاله: ۸۸/۱۱/۲۸

وصول مقاله: ۸۸/۱۰/۳۰

چکیده

مقدمه: از آنجا که کارکنان جمعیت هلال احمر ایران از نخستین افراد حاضر در صحنه حوادث می باشند، لذا هدف از مطالعه حاضر، بررسی میزان آگاهی و عملکرد کارکنان جمعیت هلال احمر استان تهران نسبت به کمک های اولیه (به عنوان یکی از اولین اقدامات نجات و امداد) می باشد.

روش ها: این پژوهش مقطعی، در سال ۱۳۸۸ در بین ۸۰ نفر از کارمندان شعبه های جمعیت هلال احمر استان تهران انجام شد که نمونه گیری به طور تصادفی در بین شعبه های جمعیت هلال احمر استان تهران انجام گردید. ابزارگردآوری داده ها پرسشنامه ای مشتمل بر سه بخش سنجش اطلاعات دموگرافیک، میزان آگاهی و عملکرد بود.

یافته ها: ۵۵ درصد افراد از آگاهی خوب و خیلی خوب و ۴۳ درصد افراد از عملکرد خوب و خیلی خوب نسبت به کمک های اولیه برخوردارند. روابط بین متغیرها نشان می دهد رابطه معنی داری بین میزان حضور در عملیات های امدادی با نمره علمی وجود دارد ($r=0.568$ ، $P=0.021$).

نتیجه گیری: در حدود نیمی از کارکنان جمعیت هلال احمر استان تهران از آگاهی و عملکرد نسبتاً خوبی نسبت به کمک های اولیه برخوردارند، با این وجود به منظور افزایش توان پاسخگویی در هنگام سوانح لزوم بازنگری در شیوه های آموزش کمک های اولیه به کارکنان جمعیت امری ضروری است.

کلمات کلیدی: آگاهی، عملکرد، کمک های اولیه، جمعیت هلال احمر

مقدمه

کشور ایران یکی از لرزه خیزترین کشورهای جهان محسوب می‌گردد که تقریباً تمامی مناطق آن در معرض وقوع زلزله‌های متوسط تا بزرگ قرار دارند و در این میان شهر تهران پایتخت و پر جمعیت ترین شهر ایران یکی از پرحادثه خیزترین شهرهای جهان نسبت به وقوع یک زلزله به حساب می‌آید. با توجه به خطر وقوع زلزله هر ۱۵۰ سال یکبار در تهران و آسیب پذیری بالای این ابر شهر لزوم توجه جدی به بحث مدیریت بحران به خصوص در مورد آمادگی در برابر زلزله موضوعی جدی و مهم تلقی می‌شود (۱). از آنجا که جمعیت هلال احمر ایران در تمام فازهای مدیریت سوانح در ایران نقش‌های مهمی بر عهده دارد. توجه به آمادگی در مقابل سوانح در جمعیت هلال احمر اهمیت چندانی می‌یابد.

پس از زلزله بم در ارزیابی انجام شده توسط فدراسیون صلیب سرخ و هلال احمر به هلال احمر ایران پیشنهاد شد که علاوه بر بازنگری در برنامه‌های مهارت‌آموزی کارکنان، نیازهای تجهیزاتی آنان در سوانح در موقعیتهای امداد و نجات را گسترش دهند (۲). لذا دستیابی به بهترین شیوه‌های آموزشی ارتقای دانش تئوری و عملی جامعه در برابر سوانح در کشور ایران با توجه به ویژگی‌های خاص فرهنگی و اجتماعی، سیاسی و..... از ضروریات قبل از اقدام به آموزش می‌باشد.

همچنین تروما شایع‌ترین علت مرگ و میر در طی زلزله است. شایع ترین آسیب‌ها شکستگی، له شدگی، خراشیدگی و پارگی است. مهمترین نیاز مصدومانی

که در آوار ناشی از زلزله گرفتار آمده‌اند

جستجو، نجات و ارایه کمک‌های اولیه است.

نتایج مطالعه‌ای در خصوص زلزله جنوب ایتالیا در سال ۱۹۸۰ بیان می‌کند، اگر مصدومان کمک‌های اولیه را سریعاً دریافت می‌کردند، ۲۵ تا ۵۰ درصد آنان می‌توانستند زنده بمانند، همچنین مطالعات پرتو و همکارانش در مورد زلزله ۱۹۹۱ کاستاریکا نشان داد که اگر مراقبت‌های پزشکی در ۶ ساعت اول برای آنانی که مردند، ارائه می‌شد، امکان پیشگیری از مرگشان ممکن بود (۳). با توجه به اهمیت موارد ذکر شده، به خصوص برای تیم‌های جستجو، نجات و امداد، هدف از مطالعه حاضر، بررسی میزان آگاهی و عملکرد کارکنان جمعیت هلال احمر استان تهران نسبت به کمک‌های اولیه (به عنوان یکی از اولین اقدامات نجات و امداد) می‌باشد.

روش‌ها

این پژوهش مقطعی، در سال ۱۳۸۸ در بین ۸۰ نفر از کارمندان شعبه‌های جمعیت هلال احمر استان تهران انجام شد که نمونه‌گیری به طور تصادفی در بین ۱۳ شعبه جمعیت هلال احمر استان تهران انجام گردید. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای مشتمل بر سه بخش بوده که بخش اول شامل اطلاعات دموگرافیک مانند سن، جنس، تحصیلات، سابقه، سابقه حضور در حوادث، گذراندن دوره‌های آموزشی، سابقه حضور در مانورها، استفاده از کتاب‌های مربوط به کمک‌های اولیه می‌باشد.

بخش دوم مشتمل بر ۲۰ سوال یک نمره‌ای تستی جهت تعیین آگاهی و بخش سوم شامل بر ۱۰ سوال ۲ نمره‌ای جهت تعیین عملکرد کارکنان، نسبت به

کمک‌های اولیه بود. در زمینه آگاهی و عملکرد نمرات صفر تا ۳ خیلی ضعیف ۳ تا ۶ ضعیف، نمرات ۶ تا ۱۰ متوسط و نمرات ۱۱ تا ۱۵ خوب و ۱۵ تا ۲۰ خیلی خوب در نظر گرفته شد. این دو پرسشنامه شامل اغلب موارد مهم کمک های اولیه بود. برای تعیین روایی، پرسشنامه بین ۱۰ نفر از متخصصان و مربیان کمک‌های اولیه پخش گردید و از نظرات آنها جهت اصلاح استفاده شد. پایایی پرسشنامه نیز ۰/۷۴ محاسبه گردید.

داده ها به وسیله نرم افزار SPSS، تجزیه و تحلیل شدند. از آمار توصیفی میانگین و فراوانی و انحراف معیار به منظور توصیف داده‌ها و از آماره‌های تحلیلی کای دو و پیرسون به منظور بررسی روابط بین متغیرها استفاده شد.

یافته‌ها

در این مطالعه ۳۲ زن (۴۰/۵ درصد) و ۴۷ مرد (۵۹/۵) شرکت کردند. یک پرسشنامه به دلیل ناقص بودن حذف گردید. در این مطالعه، ۱۸ نفر (۲۲/۸ درصد) کارمند عادی، ۴۵ نفر (۵۷ درصد) کارشناس، ۱۴ نفر (۱۷/۷ درصد) کارشناس مسئول و ۲ نفر (۲/۵ درصد) شرکت کردند.

میانگین \pm انحراف معیار سابقه خدمت افراد شرکت کننده در مطالعه، $6/59 \pm 12/17$ سال با محدوده‌ای بین ۱ تا ۲۹ سال و سابقه حضور در دوره های امداد و کمک‌های اولیه به‌طور میانگین ۵ دوره با محدوده‌ای بین ۱ تا ۵۰ دوره بوده است.

میانگین شرکت افراد در مانورهای امداد و نجات نیز ۷ دوره با محدوده‌ای بین ۰ تا ۵۰ دوره بوده است و سابقه حضور افراد در سوانح طبیعی منجر به استفاده از کمک‌های اولیه، ۹ مورد با محدوده ای بین ۱ تا ۱۰۰

مورد بوده است. ۶۴ نفر سابقه استفاده از بروشور آموزشی مرتبط با کمک‌های اولیه، و ۷۰ نفر سابقه استفاده از کتب آموزشی مرتبط با کمک‌های اولیه داشتند.

جدول شماره ۱، نمره تئوری افراد شرکت کننده در مطالعه را نشان می‌دهد، ۵۵ درصد افراد از آگاهی خوب و خیلی خوبی نسبت به کمک های اولیه برخوردارند. جدول شماره ۲، نمره عملی افراد شرکت کننده در مطالعه را نشان می دهد، ۴۳ درصد افراد از آگاهی خوب و خیلی خوبی نسبت به کمک های اولیه برخوردارند.

جدول شماره ۱- نمره تئوری کارکنان جمعیت هلال احمر استان تهران نسبت به کمک‌های اولیه

متغیر		درصد
خیلی ضعیف	۳	۳/۷۹
ضعیف	۹	۱۱/۳۹
متوسط	۱۲	۱۵/۱۸
خوب	۲۱	۲۶/۵۸
خیلی خوب	۳۴	۴۳/۰۳

جدول شماره ۲- نمره عملی کارکنان جمعیت هلال احمر استان تهران نسبت به کمک‌های اولیه

متغیر	فراوانی	درصد
خیلی ضعیف	۵	۶/۳۲
ضعیف	۹	۱۱/۳۹
متوسط	۲۲	۲۷/۸۴
خوب	۲۸	۳۵/۴۴
خیلی خوب	۱۵	۱۸/۹۸

روابط بین متغیرها نشان می‌دهد، رابطه معنی‌داری بین میزان حضور در عملیات های امدادی با نمره علمی وجود دارد ($r=0/568$ ، $P=0/021$). رابطه

معنی داری بین متغیرهای دیگر و نمره عملی و تئوری یافت نشد.

بحث

مطالعه حاضر نشان داد که در حدود نیمی از کارکنان جمعیت هلال احمر استان تهران از آگاهی و عملکرد نسبتاً خوبی نسبت به کمک‌های اولیه برخوردارند. همچنین بین میزان حضور در عملیات‌های امدادی و نمره عملی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

در مطالعه‌ای که در سال ۲۰۰۵ در آمریکا به منظور تعیین میزان آگاهی و سرعت عمل پرستاران شاغل در دانشکده‌های پرستاری برای مقابله با حوادث غیرمترقبه صورت گرفته است؛ نتایج حاکی از آن است که ۷۵ درصد از آنها آمادگی کامل و لازم را در جهت ارائه کمک‌رسانی و اقدامات مدیریتی در زمان بحران ندارند (۴). همچنین در تحقیق دیگری در هلند در سال ۲۰۰۵ انجام شد و سطح مهارت دانشجویان پزشکی را در ارائه اقدامات و کمک‌های اولیه سنجید؛ مشخص گردید که آگاهی ۱۹ درصد از دانشجویان در این مورد مطلوب بوده، اما در زمینه عملکرد تنها ۱۱ درصد آن‌ها عملکرد مطلوبی داشته‌اند (۴). پژوهش دیگری در سال ۲۰۰۶ در هلند انجام شد و نتایج نشان داد که اقدامات و کمک‌های اولیه از جمله CPR تنها توسط ۶ درصد از افراد به طور صحیح انجام شده است (۵).

با توجه به این مطالعات به نظر می‌رسد که کارکنان جمعیت هلال احمر استان تهران از آگاهی و عملکرد خوبی نسبت به ارائه کمک‌های اولیه در حوادث می‌باشند، اگرچه نیمی از این کارکنان از عملکرد متوسط تا ضعیفی برخوردارند، که باید برنامه‌های

ویژه‌ای در جهت تقویت توان عملیاتی و افزایش آگاهی آنان انجام داد.

در مطالعه حاضر، ارتباطی بین متغیرهای آموزشی مانند شرکت در کلاس، مانور و استفاده از بروشور و کتاب با سطح آگاهی و عملکرد یافت نشد. اما در تحقیقی که در سال ۲۰۰۲ در انگلستان انجام شد، نشان می‌دهد که صرفاً آموزش تئوری کمک‌های اولیه منجر به افزایش اعتماد به نفس و مهارت دانشجویان در انجام اقدامات کمک‌های اولیه نمی‌شود (۶). اما در تحقیق دیگری در سال ۲۰۰۱ در امارات متحده عربی نشان داد که آموزش تئوری کمک‌های اولیه منجر به افزایش مهارت در هنگام عمل می‌شود (۷). به نظر می‌رسد با توجه به یافته‌های این مطالعه و مطالعات دیگر لزوم بازنگری در شیوه‌های آموزش کمک‌های اولیه به کارکنان جمعیت امری ضروری است و توجه به موضوع افزایش مهارت همراه با دانش باید در این برنامه‌ریزی‌ها به دلیل حیاتی بودن وظیفه مد نظر قرار گیرد.

با توجه به اینکه بین افزایش توان عملی و حضور در سوانح رابطه معنی داری یافت شد، پیشنهاد می‌گردد که آموزش‌هایی به صورت عملی و کارگاهی در قالب مانورهای با شرایط نزدیک به حادثه به منظور افزایش توان کارکنان جمعیت هلال احمر نسبت به کمک‌های اولیه طراحی طراحی گردد.

فهرست منابع

- 1- Givchchi S, Gharakhlou M. Analysis Concentration Population Pattern for Mitigation Vulnerability of Urban Disasters. Quarterly journal of Relief & Rescue, 2009;1(3):25.[In Persian]
- 2- IFRC, Iran-Bam earthquake. Appeal No. 25/03; Operations Update No. 24; Period

covered: 1st January to 31 December 2006:48.

- 3- Ukal T. The great Hansin-Awaji earthquake and the problems with emergency medical. Ren Fail 1997; 19:633-645.
- 4- Das M, Elzubeir M. First and basic life support skills training early in the medical curriculum: curriculum issue, outcome and confidence of student. Teach learn med 2001;13:240-65
- 5- Severien I, Tan EC, Metz jc, Biert J. The level of first aid and basic life support for the next generation of physicians. 2005,30;149(31):1756-7
- 6- Tan EC, Severein I, Metz JC. First aid and basic life support of junior doctors: A prospective study in Nijmegen, the Netherlands, MED teach, 2006; 28 (2):182-92
- 7- Graham CA, Scollon D. Cardiopulmonary training for undergraduate medical student: a five year study. Med Educ. 2002; 36(3):296-8.